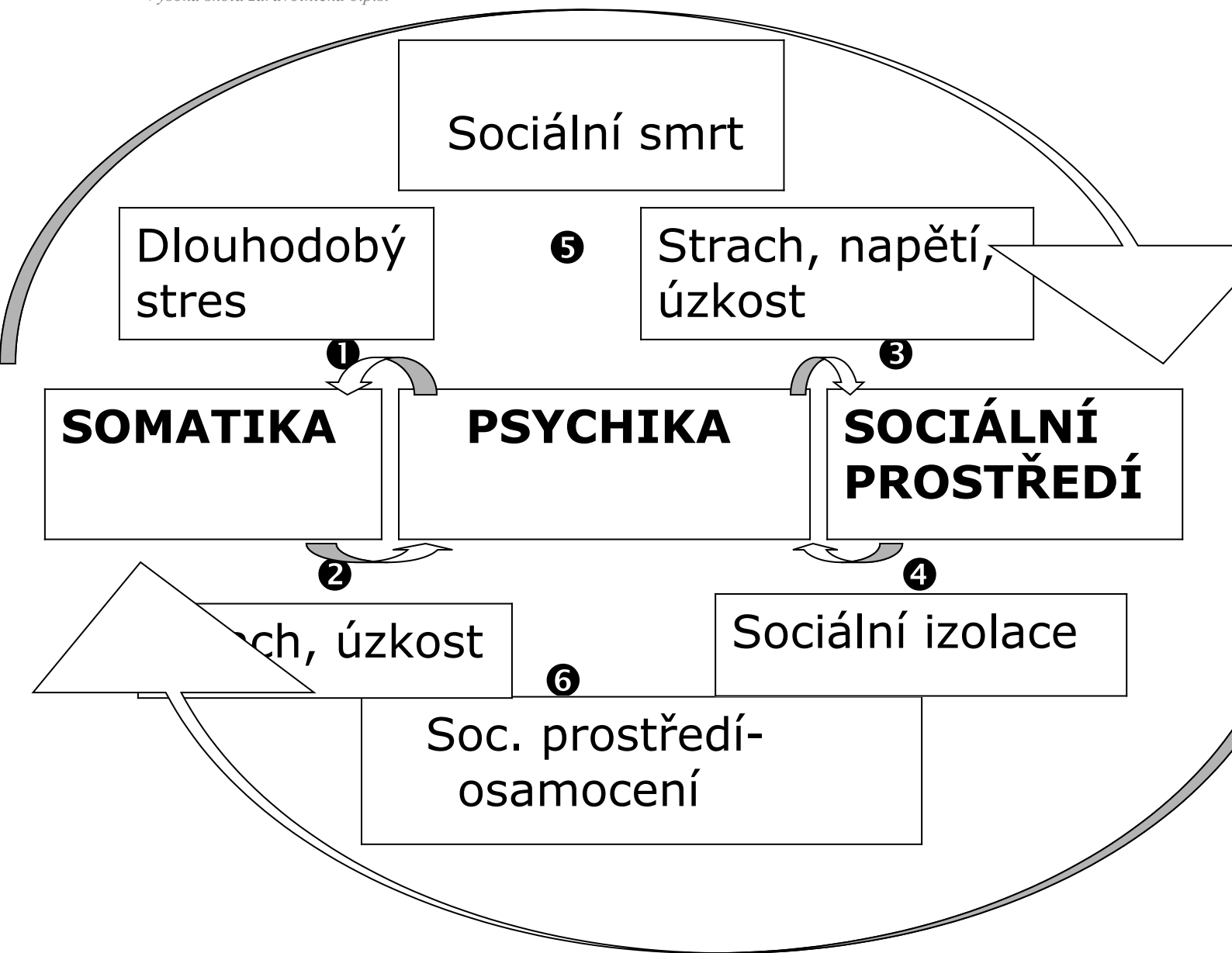

POTŘEBY NEMOCNÉHO V OŠETŘOVATELSKÉM PROCESU

- charakteristickým rysem moderního ošetrovatelství je systematické hodnocení a plánování uspokojování potřeb zdravého i nemocného člověka
- uspokojování se realizuje prostřednictvím ošetrovatelské praxe
  - jednak algoritmus myšlenkových pochodů sestry
  - systém kroků postupných při ošetrování nemocných

BIO-PSYCHO-SOCIÁLNÍ JEDNOTA ORGANISMU

- sestra se zabývá člověkem jako celkem, jako bytostí bio- psycho- sociální- holistickou ne pouze částí a procesů
- porucha jedné části je poruchou celého systému

POJEM POTŘEBA:

- lidské potřeby patří v psychologii do oblasti motivu
  - potřeby pak spolu s instinkty, pudy, zájmy, ideály a dalšími jsou motivační silo, které určuje spolu s dalšími vlivy jednání a zaměřenost člověka
- sociologie chápe potřebu jako projev nezbytnosti různých látek, věcí, energie, informací, aktivit, styků a prožitků, který je člověkem pocítován jako biosociální systém
- biologie chápe potřebu jako instinkt, pud, funkci jednotlivých orgánů a celých systémů, které vedou člověka jako živočišný druh k sebezáchově

POTŘEBA V OŠETŘOVATELSTVÍ

- je chápána jako stav organismu člověka charakterizovaný napětím-

dynamickou silou vzniklou
z nedostatku nebo přebytku
směřující znovu k obnovení
homeostázy (životní rovnováhy)

- život člověka můžeme charakterizovat neustálým uspokojováním různých potřeb, kterým lidé nepřikládají stejnou váhu
  - (nutnost, přání, tužby, nezybývají, komplexy potřeb-mají pro člověka velkou hodnotu a nazýváme je životními hodnotami, ideály, přáními, životními cíli apod.

POTŘEBY jsou výrazem:

- vztahu člověka nejen k sobě, ale i přírodnímu a společenskému prostředí
- jsou výrazem nároků na život a opačně

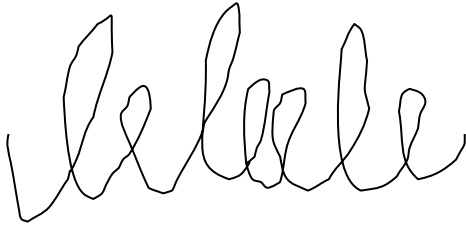

Domeček potřeb H. Chloubové, 1992 (Dům životních potřeb)

Potřeby člověka										
Seberealizace		Sebeaktualizace		Duchovní potřeby	Estetické	Kulturní	Pohybové	Různé pracovní	Různé zájmy	
Uznávání sebe sama		Důstojnosti		Nedělat ostudu	Úspěchu	Poznávání sebe sama	Sociální postavení-role	Učení		
Lásky (pozitivní vztah)		Důvěra		Komunikace	Přátelství	Moci-dominance	Podřízenosti-submise	Pečovat o druhé	Rodiny	
Bezpečí		Jistoty		Zdraví	Vyhnout se ohrožení	Soběstačnosti	Ekonomické jistoty	Potřeba informací	Míru a klidu	
O₂	H₂O	Výživy		Vyprazdňování moči a stolice	Fyzická a duševní aktivita	Spánek a odpočinek	Teplo a pohodlí	Vyhýbání se bolesti	Hygieny a	Sexuální potřeby

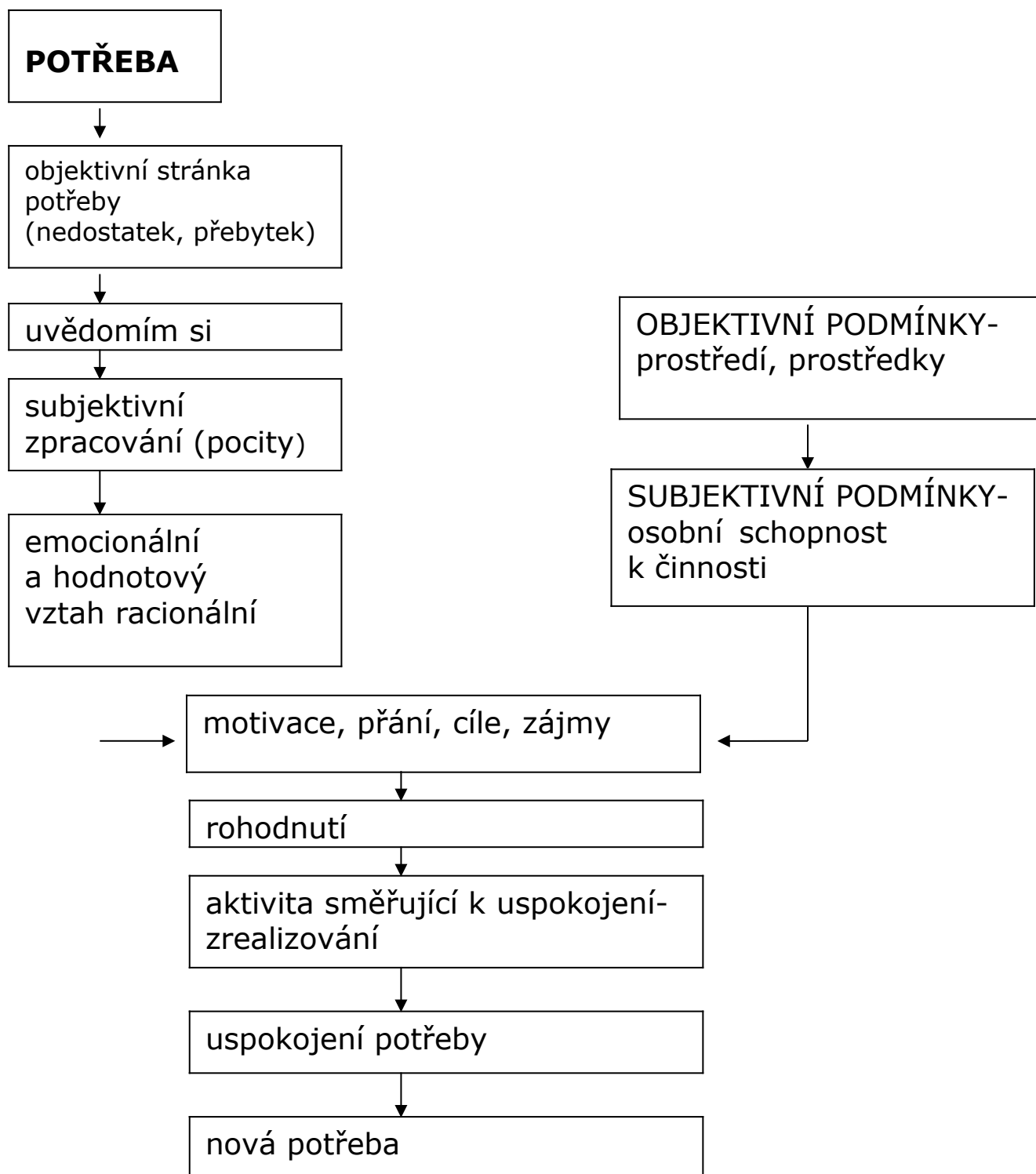
+uspokojování potřeby- **libé pocity-SATURACE**

-neuspokojení potřeby (nedostatek nebo přebytek)-
nelibé pocity- FRUSTRACE

SCHÉMA USPOKOJOVÁNÍ POTŘEB

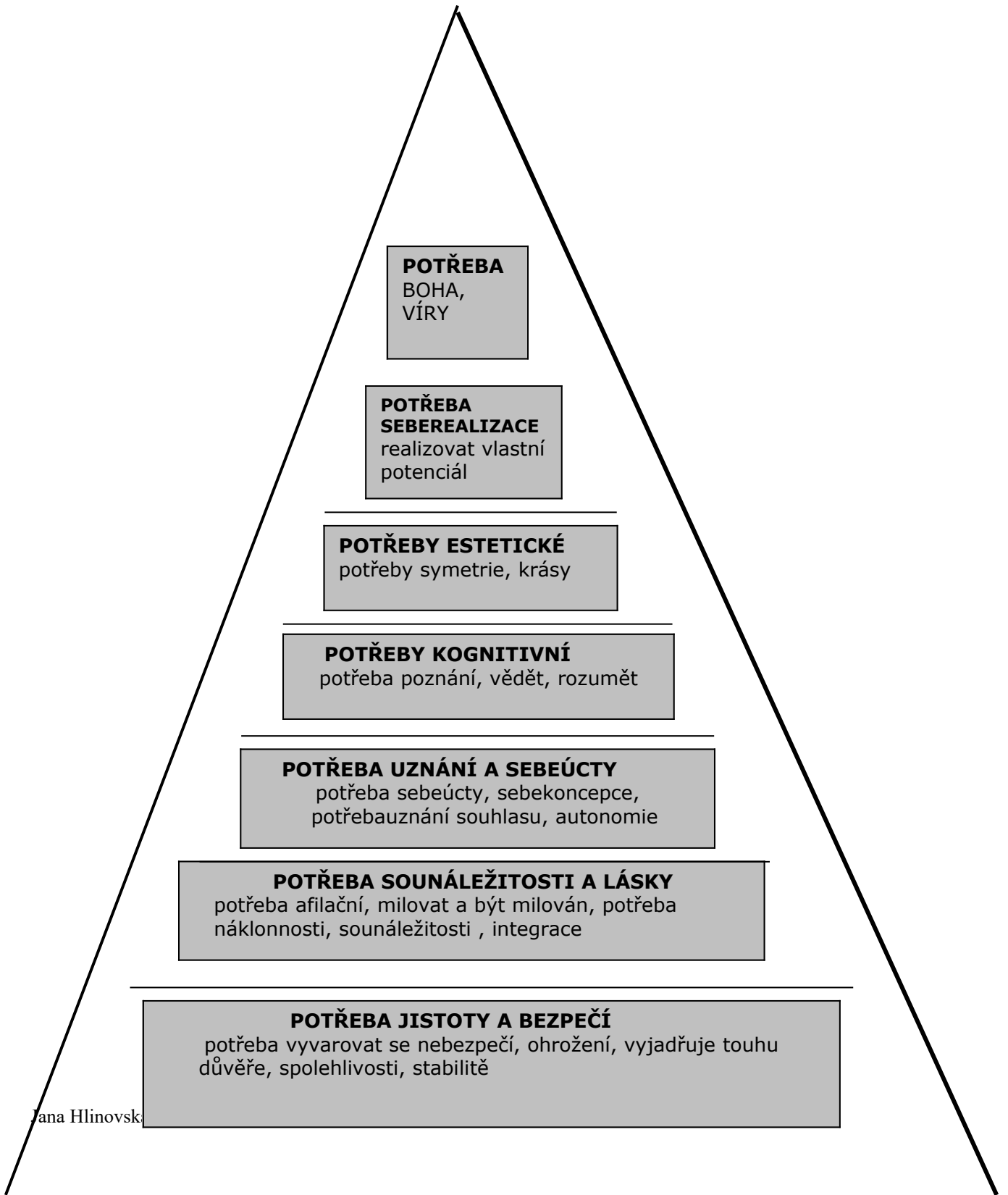
Abraham H. Maslow (1908-1970)

- 40. léta 20. století- Teorie lidských potřeb
- humanistická psychologie (existenciální filosofie)
- vytvořil teorii motivace, ze které vychází jeho hierarchická teorie potřeb
- zdůrazňuje v ní těsné propojení filosofie a psychologie
- světový názor holisticky-dynamický
- podle **Maslowa** má **každý člověk individuální systém** motivů, který je hierarchicky uspořádán, protože některé z motivů jsou silnější než jiné a některé z těch silných jsou nejsilnější
- lidé jsou motivováni hierarchickým systémem základních potřeb. Hierarchie potřeb obsahuje potřeby filosofické, bezpečí, afilace, uznání a

- seberealizace. Jedinec je integrovaný a organizovaný celek.
- jde tedy o **rozvoj potřeb** od fyziologických přes psychické až po sociální potřeby
  - k těmto jsou přidány i tzv. metapotřeby, nebo také potřeby růstu, které vyjasňují různé specifické tendence seberealizující se osobnosti. Sem patří potřeby poznání a porozumění, jednoty rovnováhy individuality a hravosti... tyto metapotřeby vyjadřují spíše možnost než skutečnost
  - klasifikace potřeb dle Maslowa:

Vyšší potřeby	potřeby seberealizace potřeby uznání potřeby seberealizace	Potřeby růstu- META- POTŘEBY
---------------	--	------------------------------------

Nižší potřeby	potřeby bezpečí fyziologické potřeby	Nedostatkové potřeby
---------------	--	-------------------------

FYZIOLOGICKÉ POTŘEBY

(potřeba pohybu, čistoty, výživy, vyprazdňování, spánku, kyslíku, sexuální potřeba, vyjadřující narušenou homeostázu)

Maslowova hierarchie potřeb 1954

Maslowova charakteristika

- **Osoba, která se seberealizuje:**
- Je realistická, vidí život jasně a je ve svých hodnoceních objektivní
- Má správný názor na lidi
- Má výborné vnímání a je rozhodná
- Jasně rozpozná, co je správné a co nesprávné
- Je obvykle přesná v předvídání budoucích událostí
- Rozumí umění, hudbě, politice a filozofii
- Je pokorná a umí naslouchat jiným
- Je oddaná určité práci, povinnosti úkolu a povolání
- Je velmi tvořivá, flexibilní, spontánní, odvážná a nebojí se dělat chyby

- Je vstřícná novým myšlenkám
- Má sebedůvěru a sebeúctu
- Je vyrovnaná, nemá časté vnitřní konflikty, její osobnost je vyvážená
- Je vysoce nezávislá a touží po soukromí
- Může se projevovat jako „v myšlenkách vzdálená“ a nevšímavá
- Je přátelská, milující a ovládaná víc vnitřními pudy než společností
- Přijímá svět takový, jaký je

(podle B. Kozierová, G. Erbová, R. Olivierová:
Ošetrovatelstvo, str. 69

Potřeby klientů a nemocných, jejich charakteristika, třídění a vyhledávání tělesných a psychosociálních potřeb, jejich uspokojování z hlediska ošetrovatelské péče.

Život člověka je naplněn neustálým naplňováním různých potřeb, z nichž jsou některé pro lidskou existenci zcela zásadní (potřeba jídla, kyslíku atd.) a jiné dělají život bohatším, příjemnějším a vytvářejí tak pocit fyzické a psychické pohody

1. BIOLOGICKÉ- základní životní potřeby

- **tělesné, viscerální, základní vrozené**
- **jsou nezbytné pro:**
  - i. zachování života

- ii. fylogenetické (vývoj druhu)
- iii. ontogenetické (vývoj jedince)
- iv. existují od narození, jsou zakotveny v genetické výbavě- i u živočichů

➤ **výrazem tkáňového deficitu**

- jsou pro lidskou existenci základní
- pokud je člověk schopen je uspokojit v přiměřené míře- pokládá život za normální, běžný a nijak v této oblasti nestrádá

-mezi základní potřeby (fyziologické) patří:

- potřeby biologického zachování- potravy, vody, sexu, kyslíku atd.

2.PSYCHOSOCIÁLNÍ: (sekundární, podmíněné, lidské, společenské, psychogenní, vyšší)

- získávají v průběhu socializace (primární+sekundární

- **a) nižšího řádu**
- **b) vyššího řádu**

VZNIKAJÍ:

- na základě interakce jedince a prostředí (na základě učení a zkušenosti)
- závislé na uspokojování základních potřeb
- charakterizují obsah výchovy
- stupni vývoje společnosti

ad a) potřeby nižšího řádu

- bezpečí a jistoty
  - lásky a sounáležitosti
  - sebeúcty
  - velmi individuální i individuální způsob jejich uspokojování
- mezi tyto potřeby patří potřeba:
- **sociální** – tj. potřeba lásky, přátelství, vztahu k jiným lidem, příslušnosti k nějaké skupině, patřit někam a někomu, být přijímán a milován

- **jistoty a bezpečí** – potřeba bezpečí, ochrany a stability u vlastní osoby i u každodenních mezilidských vztahů, uhýbání neznámému, hrozivému, hledání jistoty

ad b) potřeby vyššího řádu

- mezi tyto potřeby patří potřeba:
  - **uznání a ocenění** – potřeba uznání od ostatních- respekt, prestiž, vážnost, potřeby sebeúcty, pocit osobní kompetence a dovednosti, být sám sebou kladně hodnocen
  - **potřeba seberealizace**- potřeba nejvyšší úrovně, potřeba formovat sebe sama rozvíjet se a využívat plně a kreativně své schopnosti, stát se tím, čím se mohu stát
- vyšší potřeby a způsoby jejich uspokojování vytvářejí v životě každého z nás **určitou hodnotovou orientaci** – vyjádřenou

našimi **přáními, tužbami, ideály, přesvědčením – vytvářejí naše životní hodnoty**

- teprve jsou - li uspokojeny základní biologické potřeby – může nastat proces uspokojování potřeb vyšších
- jako příklad lze uvést – potřebu jídla signalizovanou hladem uspokojíme podáním stravy, ale pocit uspokojení bude mnohem vyšší, když umožníme nemocnému stravovat se kulturně
- pokud z nějakého důvodu nejde potřebu uspokojit- vzniká stav **nelibosti a nepohody**
  - pokud tento stav trvá dlouhou dobu- hovoříme o **frustraci**
- překážkou v uspokojení potřeb může být např.nemoc a všechny nepříjemné okolnosti s ní spojené

- **frustrace** v oblasti základních biologických potřeb velmi **negativně ovlivňuje průběh nemoci** i její prožívání nemocným- je tedy zvláště závažná
- **jeden a týž člověk** může proto **odlišně prožívat**, hodnotit a **uspokojovat** stejnou potřebu v různém čase, prostředí, situaci, podmínkách, jako je tomu v nemoci, ve stáří apod.
- vlastní proces **neuspokojené potřeby** začíná u člověka **nepříjemným nelibým pocitem**, který je u **biologických potřeb jednoznačný**

Sestra by měla tyto první základní pocity znát, protože jsou počátečními signály neuspokojených potřeb- tedy možných problémů.

Základní potřeby a pocity neuspokojených potřeb:

1) Biologické:	Pocity
Dýchání	Dušnost
Hydratace	Žízeň
Výživa	Hlad
Vyprazdňování	Nucení
Teplo	Zima
Aktivity	Ztuhlost
Hygiena	Nečistota
Být bez bolesti	Bolest
Sex	Sexuální touha

2) Psycho-sociální:	Pocity
Bezpečí a jistota	nejistota, ohrožení, strach, úzkost, agrese, beznaděj
Láska a společenství	osamělost, smutek, zbytečnost, deprese
	méněcennost, stud,

Sebevědomí a sebeúcta	komplexy, selhání, zklamání
-----------------------	-----------------------------

Způsob uspokojování potřeb je velmi rozdílný a je ovlivňován:

- obecnými faktory (pohlaví, věk, psychické vlastnosti, tělesné dispozice...)
- individuálními osobnostními faktory (vzdělání a výchova, rodinný stav, ekonomická úroveň, typologie osobnosti- extrovert, introvert, emocionální labilita, odolnost proti zátěži aj.)
- faktory společenskými (mezilidské vztahy, celkový životní standard, skupinový standard...)
- nemocí, okolností, za kterých nemoc vzniká
- vývojové stádium člověka

(modifikují signalizaci- kojenci, batolaty, nemají dostatek výrazových prostředků-senioři)

- některými patologickými stavy (imobilizace, bolest, porucha komunikace, horečka, šok, hypoxie, průjem, rozvrat vnitřního prostředí, zvracení...)

úkolem ošetrovateľskej péče

- jejím smyslem je vyhledávání a uspokojování biopsychosociálních potřeb nemocného, které jsou nemocí pozměněny nebo onemocněním zabranuje jejich uspokojení
- činnost sestry, zaměřená na uspokojování potřeb pacienta, tvoří hlavní část její pracovní náplně- hovoříme o základní ošetrovateľskej péči

- jednak ovlivňuje subjektivní pocit pacienta- jeho prožívání nemoci, podílí se také na úspěchu th,

zkracuje hospitalizaci, zvyšuje soběstačnost atd.

- proto nelze základní ošetrovatelskou péči podceňovat

- na základě teorie potřeb a jejich uspokojování definovala V. Hendersenová v 60. letech konkrétní komponenty základní ošetrovatelské péče. Stanovila 14 principů, na které je nutno se při poskytování základní ošetrovatelské péče zaměřit:

1. pomoc pacientovi s dýcháním
2. při příjmu potravy
3. při vyměšování
4. pomoc při udržení žádoucí polohy při chůzi, vleže, vsedě, pomoc při

- změnách polohy
5. pomoc při odpočinku a spánku
  6. pomoc používat ochranný oděv, pomoc při svlékání a oblékání

  - 7.pomoc při udržování tělesné teploty v normálním rozmezí
  - 8.pomoc při udržování čistoty a upravenosti těla,ochrana pokožky
  - 9.ochrana nemocného před nebezpečím z okolí (nákazy, úrazy...)
  10. pomoc při komunikaci nemocného
  11. pomoc při vyznávání víry
  12. pomoc při pracovní (produktivní) činnosti
  13. pomoc v odpočinkových (zájmových činnostech)
  14. pomoc při učení
- V nemocnici jsou nyní nejaktuálněji pocítovány tyto potřeby: zdraví, psychosociální- strach, soběstačnost, spánek, vyprazdňování

- U starých lidí nad **75 let dochází k určitým změnám** v životních potřebách oproti mladší a střední generaci- jinak se mění hodnotová orientace potřeb, v popředí jsou potřeby zdraví, klidu bezpečí a spokojenosti. Staří lidé jako by se vraceli ze špice Maslowovy pyramidy k jejím základům.
- Jsou zvýrazněny potřeby fyziologické
- a z psychosociálních potřeb jsou to především komplexy potřeb bezpečí, jistoty, lásky a sounáležitosti.
- Z ošetřovatelských průzkumů vyplývá, že subjektivně **preferují** starší lidé z fyziologických potřeb jídlo, mají problémy s vyprazdňováním a chtějí více spánku a odpočinku, chtějí být bez bolesti a mít teplo a pohodlí.
- Oproti tomu jsou zbývající fyziologické potřeby- hydratace, aktivity, hygiena a sexuální potřeby v pozadí nebo

je staří lidé vůbec nepocítují- mají **absenci pocitu žízně** důležitého pro optimální hydrataci organismu.

- Z psychosociálních potřeb **na našich odděleních nejsou satureovány** potřeby komunikace, staří lidé se cítí osamoceni, nemají dostatek informací o svém zdravotním stavu, nemají dostatek klidu ani soběstačnosti!!!

KATEGORIE LIDSKÝCH POTŘEB

KATEGORIE LIDSKÝCH POTŘEB	ZAMĚŘENÍ POZORNOSTI SESTRY
<p>1) BEZPEČÍ A JISTOTY ÚČINNÁ PÉČE O ADE- KVÁTNÍ PROSTŘEDÍ</p> <p>POTŘEBY:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● vyhnutí se ohrožení (únik) ● boje s ohrožením (agrese) ● zdraví, informace o sobě (o svém zdravotním stavu) ● informace o prostředí (nemocnice, oddělení) ● soběstačnosti, ochrany, důvěry, naděje <p>POTŘEBY PACIENTA</p> <ul style="list-style-type: none"> ● nejistota ● úzkost ● ohrožení ● agrese ● nedůvěra ● beznaděj aj.	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ koordinace péče ⇒ zajištění kvality ⇒ stanovení cílů ⇒ příprava klienta k léčení a diagnostickým procedurám ⇒ provedení péče ⇒ porozumění základním principům, na kterých je stanadarní péče založena ⇒ zvládnutí situace ⇒ provedení ochranných opatření ⇒ zajištění bezpečí ⇒ zajištění práv klienta jeho rodiny ⇒ zabránění šíření infekce

<p>2) FYZIOLOGICKÁ INTEGRITA</p> <p>POTŘEBY:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● dýchání ● hydratace ● výživa ● vyprazdňování ● tepla ● aktivity ● hygieny ● být bez bolesti ● sexuální potřeby <p>POTŘEBY PACIENTA</p> <ul style="list-style-type: none"> ● nedostatek vzduchu ● žízeň, hlad ● nucení na močení ● nucení na stolici	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ podpora adaptace ⇒ identifikace a snížení rizik ⇒ podpora pohyblivosti ⇒ zajištění komfortu a pohodlí ⇒ poskytování péče ⇒ rozpoznat změněné tělesné funkce ⇒ využívat funkční části těla ⇒ zajistit pohodlí ⇒ bezpečnostní používání pomůcek ⇒ porozumění důsledkům imobility ⇒ sledování neobvyklých reakcí na terapii a procedury jak dg., tak léčebné ⇒ dokumentace náhlých zásahů
<p>3) PSYCHOSOCIÁLNÍ INTEGRITA</p> <p>POTŘEBY:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● lásky (pozitivní vztah k člověku) ● společnosti (kontakt s více lidmi) ● rodiny, přátel ● komunikace ● péče o druhé ● dominance (vedení) ● submise (podřízení, závislosti) aj. <p>POTŘEBY PACIENTA</p> <ul style="list-style-type: none"> ● osmělost ● smutek ● zbytečnost ● deprese	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ podpora adaptace ⇒ usnadnění zvládnání životních situací ⇒ identifikace mentálního zdraví ⇒ rozeznání změn v chování ⇒ posouzení schopnosti klienta „poradit si“ ⇒ vhodná komunikace

2) PÉČE O UDRŽENÍ ZDRAVÍ

POTŘEBY:

- uznání sebe sama
- neudělat ostudu
- úspěchu
- poznání
- intimity aj.

POTŘEBY PACIENTA

- méněcennost
- komplexy
- selhání
- zklamání
- stud

- podpora růstu a vývoje
- usměrňování sebepečce
- podpora adekvátní výživy
- prevence a včasné léčení onemocnění
- porozumění systému rodiny
- poučení o výživě
- podpora zdraví a prospívání
- podpora obranyschopnosti organismu
- rozpoznat maladaptace vedoucí k zhoršení zdraví
- vzít v úvahu kulturu a náboženství mající vliv na počet dětí

Obr. 1 Proces uspokojování potřeb + uspokojení potřeby- libé pocity

USPOKOJOVÁNÍ POTŘEB V SOUČASNÉM POJETÍ OŠETŘOVATELSKÉ PÉČE

Tab. 1 Základní pocity neuspokojených potřeb

Potřeby	Pocity	Potřeby	Pocity
Biologické (fyziologické)		Psychosociální	
dýchání hydratace výživa vyprazdňování teplo aktivity hygieny být bez bolesti sexuální potřeby spánek, odpočinek	nedostatek vzduchu (dušnost) žízeň hlad nucení na močení nucení na stolici zima ztuhlost nečistota, lepkavost svědění bolest sexuální touhy	<u>bezpečí a jistot</u> vyhnutí se ohrožení (úniku) boje s ohrožením (agrese) zdraví informací o sobě (o svém zdrav. stavu) informací o prostředí (nemocnice, oddělení) soběstačnosti klidu, míru, spokojenosti ochrany důvěry, naděje a další <u>lásky a společenství</u> lásky (pozitivní vztah k člověku) společnosti (kontakt s více lidmi) rodiny přátel komunikace péče o druhé lidi	nejistota úzkost strach ohrožení agrese nedůvěra beznaděj a další osamělost smutek zbytečnost deprese

		<p>dominance (vedení) submise (podřízení, závislosti) a další</p> <p>Sebevědomí a sebeúcta uznání sebe sama neudělat ostudu úspěchu poznání intimity a další</p>	<p>méněcennost komplexy selhání zklamání stud</p>
--	--	--	---

Index biogenních (fyziologických) potřeb

IMPULS	ČINNOST	USPOKOJENÍ
potřeba vzduchu	dýchání	příjem kyslíku, odstraňování kysličníku

		uhličitého
pocit hladu	jedení	nasycení
pocit žízně	pití	napití
sexuální vzrušení	sexuální aktivity	orgasmus, sexuální uspokojení
pocit únavy	odpočívání	regenerace, energie v organismu
nuda	činnost	pohyb, zábava
ospalost	spánek	osvěžení
senzorická deprivace	vnímání	získání dojmů
přemíra vzrušení	vyhledání klidu	pocit klidu
tlak v močovém měchýři	močení	pocit vyprázdnění
tlak v tlustém střevě	defekace	pocit vyprázdnění
pocit chladu	zahřívání se	pocit tepla
pocit horka	ochlazování se	pocit přiměřené teploty
pocit bolesti	odstranění bolesti	stav bez bolesti
svědění	škrábání se	odstranění

		pocitu svědění
--	--	-------------------

INDEX PSYCHOGENNÍCH POTŘEB

(podle E.R. Hilgarda, 1962)

I. Potřeby spojené s neživými předměty

- potřeba aktivizace- zvětšování majetku, získávání
- potřeba uchování- kompletování a uchování věcí
- potřeba uspořádání- pořádek, organizování
  - potřeba podržení- ukládání peněz, vlastnictví věcí
- konstrukce- vytváření, budování, vyhotovování

II. Potřeby vyjádření ambice, prestiž, dokonalost a moc:

- superiorita- potřeba převyšování jiných
- respekt- potřeba ocenění, pochvaly, uznání
- předvádění se- prezentovat se efektivním způsobem
- nedotknutelnost- nedopustit snížení vlastní hodnoty
- sebeobrana- ospravedlnění svého
- protipůsobení- překonání neúspěchu úsilím
- potřeba úspěchu

III. Potřeba projevení síly a získání obdivu:

- dominance- mít vliv na jiné a řídit je
- potřeba projevit úctu někomu výše postavenému
- napodobování- shoda s jinými
- nezávislost (autonomie)- odporování vlivu jiných
- diferenciaci

IV. Potřeby poškozování jiných i sebe sama:

- agrese- napadání jiných, vysmívání se, ponižování
- pokoření se- akceptování a poddání se trestu
- vyhnutí se pohanění- dobré chování a vyhýbání se nekonvenci

V. Potřeby vztahující se k náklonnostem (citům) lidí:

- afiliace- navazování přátelství
- odmítání- ignorování nebo vylučování někoho
- ošetřování- starání se o někoho
- závislost- hledání pomoci a podpory
- láska- potřeba mít někoho rád a být s někým

VI .Sociální potřeby v užším smyslu:

- hry a zábavy- hledání rozptýlení

a uvolnění

- explorace-zkoumání, dotazování se, uspokojování zvědavosti
- vysvětlení a demonstrace- podání informací, výkladu